

Lukácsházi gyöngyszemek

Közösségi összefogással kidolgozott natúrparki szemléletű élő értékeink Lukácsházán

képviselőtestületi előterjesztés bővített szakmai anyaga

Megbízó: Lukácsháza Önkormányzata

Készítő: Írott-kő Natúrparkért Egyesület

az UTIRO LEADER helyi akciócsoport VP6-19.2.1.-90-Ö.1-17 helyi felhívása keretében, 2020

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE BERUHÁZÓ EURÓPA

ELŐSZÓ

A natúrparki szemléletű települési értéktárak összeállításánál világossá vált, hogy az Írottkő Natúrparkért Egyesület talán még sosem vállalkozott ilyen nagy horderejű, natúrparki projekt megvalósítására. Sose gondoltuk volna előtte, hogy ez a térség ennyi kincset, ennyi gyöngyszemet őriz. Az esti beszélgetések, fórumok, kutatások, telefonok rengeteg tudást, információt adtak nekünk, natúrparki munkatársaknak.

Hallottunk helyi történetekről, temetőkről, templomokról, kápolnákról, keresztekéről, ritka fákról, erdőkről, szőlőkről, borokról, ételekről, népszokásokról, programokról, mondákról, hegyekről, mesékről, civilekről, vállalkozásokról.

Láttunk népi értéket képviselő tárgyakat, múzeumokat, kiállításokat, fényképeket, régi családi iratokat. Köszönet és hála érte azoknak, akik megosztották velünk tudásukat, jószándékúan segítettek nekünk.

Természetesen nem lehet teljeskörű ez az értéktár, nem vagyunk helyi lakosok, elmondásokból, beszélgetésekből, kérdőívekből, „nyomozások” alapján dolgoztunk.

De mi rengeteget tanultunk az anyag összeállítása alatt, és ezt KÖSZÖNJÜK. Reméljük Önök is találnak majd az értéktárban olyan újdonságokat, érdekességeket, amiről eddig még nem volt tudomásuk, vagy ilyen összefoglaló módon eddig még nem olvastak róla.

Az anyag elkészítésének elsődleges célja a településeket további pályázati lehetőségekhez juttatni, de eközben az értéktárban, a natúrparki gyöngyszemek összeállításánál nagyon sok tudásanyag halmozódott fel. Használják fel ezeket, olvassák, és legyenek büszkék falujukra.

Mi nagyon büszkék vagyunk a Lukácsházi gyöngyszemekre!

Kérem, olvassák olyan szeretettel, amilyen jó szívvel készítettük.

Tisztelettel,
az Írottkő Natúrpark nevében

Somogyi Györgyné

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ.....	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezető.....	6
A lukácsházi gyöngyszemek dícsérete	7
1. Lukácsházi gyöngyszemek – élő természeti értékeink	9
1.1. Gyöngyös patak.....	9
1.2. Kocsányos tölgyfa.....	10
1.3. Csömötei szőlőhegy.....	10
2. Lukácsházi gyöngyszemek – kiemelkedő ünnepeink és szokások	11
2.1. Újévi fogatos felvonulás.....	11
2.2. Gyöngyösmenti térségi borverseny	11
2.3. Pincés Kemencés Böllerverseny	11
2.4. Környezetvédelmi nap - Hulladékgyűjtés	11
2.5. Föld napja - Gyermek faja ültetés	11
2.6. Májusfa állítás.....	12
2.7. Gyereknapi forgatag	12
2.8. Falunap	12
2.9. Lukácsházi fogathajtó verseny.....	12
2.10. Új kenyér napi piknik.....	12
2.11. Szüreti felvonulás	12
2.12. Dr. Tolnay Sándor emléknapi.....	12
2.13. Pincés Kemencés Őszi Hegybejárás	13
2.14. Térségi színjátszó találkozó.....	13
2.15. Luca napi újbor ünnep, bemutató és borkóstoló	13
2.16. Mindenki karácsonya.....	13
2.17. Karácsonyi jótékonyági süteményosztás.....	13
2.18. Óév búcsúztató.....	13
2.19. Régi népszokások	13
3. Lukácsházi Gyöngyszemek - kiemelkedő személyek	15
3.1. Dr. Tolnay Sándor (1748-1818)	15
3.2. Bubits Ede (1818-1884).....	15
3.3. Kovátsits Károly (1875-1929).....	16
3.5. Chemetey család	16
3.6. Dr. Horvát József (1794-1849).....	16
3.7. Varga Ottó (1853-1917).....	17
3.8. Telekessy István (1633-1715).....	17

3.9.	Seregély István (1931-2018)	17
3.10.	Gulner László (1925-2008).....	17
4.	Lukácsházi gyöngyszemek – művészetek és művészi kézművesség	18
4.1.	Kákossy Endre faműves munkái	18
4.2.	Jencsky Beatrix munkái.....	18
4.3.	Dr. Jónás Zsigmond	18
4.4.	Bolfán Bálint	18
4.5.	ARTrakció Zenekar	18
4.6.	Madár Ágnes zeneiskolai klarinét tanár	18
5.	Lukácsházi gyöngyszemek – épített értékeink (szakrális, lakó- és gazdasági épületek, régészet, szobrok, egyebek)	18
5.1.	Borostyánkő út.....	18
5.2.	Szent Rókus Kápolna a lukácsházi temetőben	19
5.3.	Szent Antal kápolna	19
5.4.	Kiscsömötei harangtorony	19
5.5.	Fa harangláb.....	20
5.6.	Szoknyás fa harangláb	20
5.7.	Nagycsömötei harangláb – „Fecskeház”	20
5.8.	Hegypince és kilátó.....	20
5.9.	Biotájház.....	21
5.10.	Közterületi szobrok, alkotások	21
5.11.	Avar kori sírok és lovas sír	22
5.12.	Abért-tavak, víztározó, völgyzáró gát.....	23
6.	Lukácsházi gyöngyszemek – tárgyak, a múlt emlékei, különlegességek	24
6.1	Rendvédelmi egyenruha és jelvénygyűjtemény	24
6.2	Helytörténeti emlékek.....	24
7.	Lukácsházi gyöngyszemek – mesterségek és az iparosság emlékei.....	24
7.1.	Törpe vízi erőmű.....	24
7.2.	Gépállomás épületei.....	24
8.	Lukácsházi gyöngyszemek – vendégcsalogató és vendégfogadó gyöngyszemek	24
8.1.	Sebes Pisztráng Tanösvény	24
8.2.	Éttermek, vendéglátó helyek	25
8.2.1.	Tolnay vendéglő és pizzéria	25
8.2.2.	Albert Családi Pince	25
8.3.	Szálláshelyek.....	25
8.3.1.	Négy évszak vendégház	25
8.4.	Túra útvonalak, tanösvények	26
9.	Lukácsházi gyöngyszemek – Helyi termékek és a helyi gazdaság megtartói.....	26

9.1.	Helyi termékek	26
9.2.	Házi szörpök, lekvárok	27
9.3.	Termés és csuhédíszek, viaszos tojásírás	27
9.4.	Mézeskalács	27
9.5.	Kézimunka (horgolás, patchwork, stb)	27
9.6.	Helyi borok, borászok	27
9.7.	Biogyümölcs-feldolgozó és oktató központ	27
9.8.	Alpokalja Pálinkaház Főzdéje	28
9.9.	Helyi mezőgazdálkodás	28
9.10.	Ökológiai gazdálkodás	28
9.11.	Kézműves szakmák, mesteremberek	28
9.12.	Lakóhelyek, lakókörnyezet és környezettudatosság.....	28
9.13.	Helyi szolgáltatások	28
10.	Lukácsházi gyöngyszemek – Egészség megőrzés és sport	29
10.1.	SCHOTT Lukácsháza Sportegyesületen belül működő sport szakosztályok.....	29
10.2.	Postakocsi Lukácsháza Teke Sportgyesület	30
10.3.	Sporthorgászat	30
10.4.	Egyéb sportfoglalkozások.....	30
11.	Lukácsházi gyöngyszemek – A lukácsházi közösség megtartói	30
11.1.	Közösségi Ház	30
11.1.1.	Lukácsházi Nyugdíjas klub.....	31
11.1.2.	Lukácsházi Pöttöm Lurkók Ficánkolója	31
11.1.3.	DERŰ Néptáncsoport	31
11.1.4.	Színjátzó csoport.....	31
11.2.	Borbarát Hölgyek Lukácsházi Egyesülete	31
11.3.	SCHOTT Lukácsháza Sportegyesület	31
11.4.	Lukács-házi Boszorkányok Egyesülete	32
11.5.	Gyöngyös-Pinka-Répcse Menti Polgári Egylet.....	32
11.6.	Lukácsházi Polgárőr Egyesület	32
11.7.	Utiro Térségfejlesztő Egyesület.....	32
11.8.	Gyöngyház Óvoda, Bölcsőde és Konyha	33
11.9.	Dr. Tolnay Sándor Általános Iskola	33
11.10.	Szent Márton kórus	33
11.11.	Testvértelepülési kapcsolat	33

Bevezető

Hagyomány és innováció – ezt a két szót választotta a település jelszavának!

Joggal mondható, hogy Lukácsháza a térség gazdasági, igazgatási és kulturális központja. Székhelye a 8 település alkotta Közös Önkormányzati Hivatalnak, melynek tagtelepülései Lukácsháza mellett Gyöngyösfalu, Kőszegpaty, Nemescsó, Pusztacsó, Cák, Kőszegszerdahely, Kőszegdoroszló.

A hivatali ügyintézés mellett óvodát, bölcsődét, 8 osztályos általános iskolát, orvosi, rendelőt, gyermek- és felnőtt háziorvosi szolgálatot, gyógyszertárat, Községi Házat, könyvtárt, játszóteret, e-magyarország pontot is találhatunk itt.

Élhető falu – mondják az ide betelepülők! Rendezett, tiszta környezet, fejlett úthálózat a településen belül és kívül, jó infrastruktúra és utak a Szőlőhegyen; minden igényt kielégítő gyermekintézmények, játszótér, sok és közösségkovácsoló, szórakoztató helyi program; aktív nyugdíjasok, fejlett civil élet - minden rendelkezésre áll, ami gyermekes családoknak, fiataloknak, de a nyugalom miatt az idősebb korosztálynak is ideális. Itt békében élnek a helyi "őslakosok" és a betelepülők is. Az élénk sportéletet a labdarúgás szerelmeseinek egy egész sportkomplexum biztosítja (futballpálya, műfüves kispálya, lelátó, öltözők, irodaépület). De szerveznek kispályás foci-, tollaslabda-, asztalitenisz-bajnokságot, községi sakkbajnokságot, sőt van nagyhírű, fogathajtó bajnokságokon induló lovasszakosztály is.

Lukácsháza a Kőszegi kistérség harmadik legnépesebb települése 1111 fővel. Az üzemek, vállalkozások működése alapján több a munkahely, mint az aktív munkaképes korú lakosok száma. A település mára egybe olvadt Gyöngyösfaluval, Gencsapátival és ezáltal Szombathellyel. A falu a 87-es főúttal párhuzamosan épült ki, a vasúti sín és a Gyöngyös-patak közt. A község Kőszegtől 6 km-re, délre és Szombathelytől 14 km-ra északra települt. A két város erősen befolyásolta Lukácsháza fejlődését. A tömegközlekedési lehetőségek kihasználtak. A 87. számú főútvonalon autóval, autóbusszal gyorsan elérhetőek a városok. A Kőszeg - Szombathely vasútvonalon két megállóhely is van Lukácsházán, a vonatok óránként közlekednek. A község tengerszint feletti magassága 242 méter. A területnek magyar viszonylatban különleges, szubalpin éghajlata van.

A térségben három különálló és külön fejlődő község egyesült a történelem során: Kiscsömöte – Lukácsházával –Lukácsháza néven 1936. január 1-én, Lukácsháza Nagycsömötével – Lukácsháza néven 1950. szeptember 6-án.

A lukácsházi gyöngyszemek dícsérete

Lukácsháza története

A mai község helyén egykor három falu volt, Lukácsháza, Kiscsömöte és Nagycsömöte. Utóbbi már 1283-ban említi IV. László király oklevele "*Poss. Chemetey*" alakban. Nagycsömöte a mai község déli részét képezi, melyet északon a Kiscsömötei árok választott el a szomszédos Kiscsömötétől.

Lukácsháza területén már az i. e. 5000 körüli időben is éltek emberek, a Gyöngyös-patak völgyében a dunántúli vonaldíszes kerámia (kultúra) népének emlékeit találták meg, később a lengyeli kultúra népe élt ezen a vidéken. Nyomokat hagytak a kelták a község határában lévő Seper-dombon. Krisztus után 43-ban felépült Colonia Claudia Sabaria, Felső-Pannónia fővárosa. A római kultúra hatása a szomszédos területekre is, így Lukácsháza területére is hatott. Római vadászkastélyok, műhelyek, kisebb szórt települések épültek a székváros környékén. A szájhagyomány szerint a Csömötei-dombokat a Pogányokkal együtt szőlőtermesztésre használták a rómaiak. Ebből a korból több cseréptörmelék, pénzérme és útmaradvány is fennmaradt. 1954 tavaszán a Lukácsháza, Tanács utca 34. számú ház területén ültető gödrök ásásakor találtak egy római korból származó gyermek hamvvedret, urnát és több égetett cserépedény-törmelékét. Lukácsháza határában húzódott a Savariát (Szombathely) és Scarbantiát (Sopron) összekötő, híres Borostyánkő út egy szakasza. A Kr.u. 455. év a nagy földrengés éve, amely nem csak Savariát, hanem a környéket is megrázta, épületeit elpusztította. A rómaiakat a gótok, őket a longobárdok és az avarok, őket pedig a szlávok követték.

A népvándorlás időszakából először a hun kor nyomai mutathatók ki (velemi Szt. Vid, Gyöngyösfalu), majd nagyobb létszámban az avar kor népei telepedtek meg a térségben (pl. Lukácsháza-Papföldek, Kőszegfalva-Kőszegfalvi rétek). Valamelyik településük 8. századtól használt temetőjét - innen nem messze - a Csömötei-hegy északkeleti részén alakították ki. Volt temetőjükben Dr. Kiss Gábor, a Savaria Múzeum régésze 1985-ben tizennyolc avar kori sírt tárt fel, közöttük a híres lukácsházi avar lovassírt.

A honalapítás utáni egyik első feladat volt a nyugati határok megerősítése. Ennek keretében épült a kőszegi vár is, melynek egyik várbirtoki uradalma a lukácsházi terület. Az Árpád-korban gyakori jelenség volt, hogy egy-egy település a nevét földesurától kapta, vagy fordítva: a földesúr vette fel a település nevét. Felső-Lukácsháza mindig a mindenkori kőszegi várúr birtoka. Eredetileg a kőszegi váruradalom része, így királyi birtok, majd a Kőszegi családé volt. A család kihalása után Csoói Lukács tulajdona, aki egyúttal valószínűleg a névadója is a településnek. A XII. században Nagycsömöte a Choi-Mochia gróf birtoka volt. 1433-ban Zsigmond király a Gordovai családnak adományozta, de később Ládoni István lett birtokosa. Innen származott a Chemety-család. Lukácsháza vonatkozásában a Garaiak a birtok földesurai a XV. század elején – csakúgy, mint a kőszegi várnak. Lukácsháza neve először 1412-ben bukkan fel Zsigmond király adománylevelében, melyben a Csoóiak itteni birtokát Garai Miklósnak adja ("*Sessiones deserte condam Luce Lukachhaza vocitate iuxta fluv. Gwnges.*"). Ez eredetileg a mai községnek az Östör-ároktól északra elterülő része.

1532-ben nyolcvanezres török had indult I. Szulejmán szultán és Ibrahim nagyvezér vezetésével Bécs elfoglalására. Kőszeg hős védői és várkapitánya, Jurisics Miklós megállásra, visz-

szafordulásra kényszerítette őket. A délről érkező hadak zöme Lukácsháza térségén vonult át, és készült az ostromra. Míg a harc tartott, a hadat élelmezni kellett. Rengeteg szarvasmarhát, szénát, takarmányt rekviráltak a törökök az itt élő lakosságtól. Lukácsháza északi végén lévő kijárával szemben, „a páskomtól” keletre hatalmas lópatkoló tábort alakítottak ki a törökök.

1683. július 19-én Kőszeggel együtt Lukácsháza is meghódol Thököly hadai előtt. Néhány évtized múlva ismét felvonulási területté vált a település térsége. II. Rákóczi Ferenc kurucai vonultak több esetben a császáriak által megszállott Kőszeg felszabadítására. Négy esetben váltott gazdát Kőszeg Heister császári és Béri-Balog Ádám kuruc seregei között. Béri-Balog Ádám és Bezerédi Imre vezetésével Lukácsházán keresztül 1705-ben, 1708-ban pedig Heister ellen vonultak.

1740-ben Mária Terézia államosította a postát, így Magyar Királyi Posta lett a neve. A hat országos jelentőségű vonal közül a hármas számú útvonal volt a Pozsony-Varasdi postaút, mely Lukácsházán vezetett keresztül. 1769-ben Nádasdy Mihály a posta mellé csárdát építtetett. A postakocsinak az Östör-féle kocsmánál feltételes megállója volt, innét a mai Postakocsi elnevezés. A postakocsit hivatalosan delizsánsznak nevezték, amely váltólovakkal járt. Hogy a postakocsik könnyebben közlekedjenek, az utakat újraépítették 1781-ben, így a 3-as számú postautat is. Az utak hosszát mérték és kövekkel jelezték a viteldíj szempontjából. Minden tizedik mérföldet egy nagyobb méretű fehérre meszelt mérföldkövel jelezték. Ilyen állt Kiscsömöte határában is, a nép „fehérkúnek” nevezte. A mérföldkő a kiscsömötei bejárártól délre, az út nyugati oldalától kb. 150 méterre állt. A XIX. sz. közepére az Eszterházy hercegek uradalmához tartozott a terület. A XVII.-XIX. században Kiscsömötének földesurai a Szluha és a Sály családok.

A XIX. század elején Napóleon, a híres francia hadvezér vonult végig seregeivel a vidéken, mikor a győri csatára készült. 1809. július 14-én megérkezett Kőszeg térségébe, és megszállta a környéket. A francia uralom alá került községek népétől különféle felszerelési tárgyakat, vásznat, posztót, és jelentékeny mennyiségű terményt követelt. A lukácsházi Kollári réteken táborozott 29-es számú ezrede.

A következő fontosabb esemény a község életében az 1848-49-es szabadságharc. A magyar szabadságharc a kezdeti sikerek után sajnos 1849. október 6-án a túlerővel szemben elbukott. Utána a megtorlás évei következtek. Az akkori három település sok lakója szenvedett büntetést: robotra, botra vagy a kufsteini börtönre ítélték. Az elítéltek közül kilencet kötél általi halálra ítélt a katonai bíróság.

Az első vonat 1883. augusztus 15-én 11 óra 11 perckor indult el Szombathelyről.

1894. szeptember 1-én alakul meg az Lukácsházi Önkéntes Tűzoltó Egyesület.

Az első és második világháború mind emberéletben, mind a fizikai javakban nagy pusztulást hozott a településeken. A hősi halottaknak állít emléket Tornay Endre András emlékműve a Nagycsömötei harangláb oldalában.

1927-ben a Magyar Királyi Posta Lukácsházán is létesített egy postai ügynökséget a nagycsömötei Mazali házban.

Kiscsömöte egyesült Lukácsházával - Lukácsháza néven 1936. január 1-én.

II. világháborút követően elég hamar megindult az élet a településeken. Megalakultak a földosztó bizottságok, a nagybirtokokat felosztották. A földosztó bizottságok 1946-ban alakultak Lukácsházán. 1949-ben megalakult a gépállomás. Jelentős lépés volt 1950-ben a község villamosítása és ekkor épültek az első járdák is.

1950. szeptember 6-án Lukácsháza egyesült Nagycsömötével - Lukácsháza néven-
 1951. január 1-én megalakult Nagycsömötén az első termelőszövetkezet Úttörő TSZ néven.
 A második termelőszövetkezetet, melynek neve Kossuth Mgtsz lett 1960-ban alapították.
 1966-ban egyesítették a Gyöngyösfaluban és Lukácsházán működő tsz-eket Gyöngyösmenti
 Mgtsz néven. 1983. január 1-vel a Gyöngyösmenti Tsz megszűnt, és felsőbb utasításra a
 Horvátzsidányi Jurisics Tsz-hez csatolták.

Megkezdődött az ipari üzemek telepítése Lukácsházára. 1950-ben megnyitotta kapuit az
 AMG mely 1961-ig üzemelt. A gépállomás helyére a szombathelyi 3-as számú Keripar Vállalat
 lukácsházi üzemegysége, a KERIPAR költözött 1970. február 12-én.

1995. augusztus 4-én megnyitotta kapuit az Autókábel Kft, a Kromberg & Schubert Kft. lu-
 kácsházi kábelüzeme. Bezárását követően a termelés a kőszegi üzemre koncentrálódott.

1993-ban alapított céget Lukácsházán a svájci, családi tulajdonban lévő Forma Vitrum AG. A
 cég a gyógyszeripar számára szállított elsődleges csomagolóanyagokat: úgymint ampullá-
 kat, üvegcséket és karpullákat külföldre, belföldre egyaránt. 1998-ban megtörtént a né-
 metországi SCHOTT cégcsoporttal a kapcsolatfelvétel, melynek hosszú távú eredményeként
 a cég a SCHOTT tulajdonába kerül. 1998-ban, 2001-ben, illetve 2007-ben három lépcsőben
 történt a termelési csarnokok bővítése (BAU2, BAU3, BAU4). 2007 nyarán kétmilliárd forint
 értékű beruházásban új, 3200 m² üzemcsarnokot építettek, 2009-ben az irodaépület bőví-
 tését követően 1100 m²-es szociális épület biztosította a munkavállalók számára a kényel-
 mesebb körülményeket: a beruházás nyomán az étkező és az öltözők kikerültek a gyártó-
 csarnokból, a dolgozóknak így a korábbinál jobb munkahelyi és szociális körülményeket biz-
 tosít a cég. Az új létesítmény két 300 férőhelyes, kényelmes öltözővel, hűtőkkel, mikrókkal
 felszerelt étkezővel tette komfortosabbá dolgozói körülményeit. 2013-ban új gépfelújító
 műhely kialakítására került sor. A következő projekt főként műszaki fejlesztésre, innovatív
 megoldások telepítésére és tényleges kapacitásbővítésre fókuszált. A SCHOTT-nál kibocsá-
 tott üveg gyógyszeripari csomagoló termékek darabszáma alapján és ezen üzletágon belül a
 lukácsházi gyár a legnagyobb, jelenleg hatszáz ember dolgozik. A gyógyszeripari csomago-
 lóanyagok gyártása 24000 m²-en történik.

Lukácsháza címere az 1997. július 19-i falunap keretében lett felavatva.

1. Lukácsházi gyöngyszemek – élő természeti értékeink

Kellemes, szubalpin klíma, szép táj, jó levegő jellemzi ezt a vidéket, melyet a Gyöngyös-
 patak szel keresztül. A borvidék gyönyörű, melyet a csömötei szőlőhegyen álló kilátóról
 szinte teljes terjedelmében végig lehet fürkészni. Vegyük sorra e szép tájék gyöngyszemeit:

1.1. Gyöngyös patak

Különleges természet-megőrzési terület, gazdag tegzesfajokban, erdei szitakötőben; fészkel
 itt vízirigó. Halak közül említésre méltó a sebes pisztráng és a dunai ingola. A Gyöngyösben
 képződött kavicszátonyokon iszapnövény társulások alakultak ki, ritkaságuk a kasikakáka. A
 patakot végig kísérő égerligetek és magaskórósok növényzete is rendkívüli fajgazdaságról
 árulkodnak.

Lukácsházi szakasza: Az ország egyik ismert pisztrángos patakja, ma is többször kilép a medréből. A Gyöngyös síkságán Lukácsházánál éri el a Doroszlói-patak a Gyöngyöst és ömlik bele, magával hozva a Szerdahelyi-és a Pogányi-patakok vizét.

1.2. Kocsányos tölgyfa

A magányosan álló tölgy - *Quercus robur* - a bükkfafélék családjába tartozik és egy, a Bio-tájház közelében lévő földterületen áll. A kocsányos tölgy Európa nagy részének uralkodó tölgyfaja, hegyvidéken 400-800 méter magasságban él. Zárt állományban 45 métert is elérő egyenes törzsű, keskeny koronájú fa. Kérge mélyen barázdált, sötét színű, levelei rövid nyelűek, szinte ülők. Április-májusban virágzik. Termése kupacsban fejlődő makk, melyek hosszú nyél végén nőnek. Ez a nyél a kocsány: erről kapta a faj a nevét. A lehullott makk sok erdőlakó gerinces faj fő tápláléka, régen a sertésekkel etették (makkoltatás), olaja nem szárad. Gubacsából vas hozzáadásával tintát készítettek. Fája sötétbarna, kemény, szép rajzolatú, kérgében sok a cseranyag. Fiatal ágainak kérgét gyógyászati célokra használják. Hasmenés, emésztés elősegítésére, bőrgyulladások ellen alkalmazzák.

1.3. Csömötei szőlőhegy

A községtől nyugatra - a belterülettől 1 kilométerre - húzódó 278 méter tengerszint feletti magasságú „hegyet” szőlőskertek, gyümölcsösök borítják. A nép már régóta Csömötei-hegynek nevezi. Már a XIV-XV. században nagy kiterjedésű szőlők voltak ezen a területen; a szőlőművelésnek itt már több mint félezer éves múltja van. Az itteni szőlőkről az első adat 1604-ből származik, ekkor Chemetey István a csömötei Fábián hegyen lévő pincéjét és szőlőjét a kisebbik lányára, a Tar szőlő melletti két közt pedig idősebbik lányaira hagyta örökségként ("a kysebbyk. leanyomnak a Fabyan hegyen valo pynczes Bölömeth hagyom....) 1624-es oklevelek 11 szőlőtulajdonost említenek név szerint. A Csömötei-hegy tulajdonosai között nemesek és jobbágyok is voltak, de a helyben lakók mellett szép számban voltak külső birtokosok is. 1793-ban született meg a Csömötei-hegy rendtartása, melynek 39 cikkelye jogállástól függetlenül mindenkre érvényes volt. Aki nem tartotta be a szabályokat, annak „bőrében vagy erszényében" kellett bűnhődnie. Az 1700-as években volt szokás, hogy az addig fából készült lakóházakat lebontották azért, hogy helyettük vályogtéglából épült zsúppal fedett házakat építsenek. A lebontott boronafalú házak anyagát (gesztenye- vagy tölgygerendák) kihozták a hegyre, és belőlük borospincéket építettek. Jól megfigyelhető ezeken a pincéken, hogy a faanyaguk valahol egyszer már be volt építve, régi csapok nyomai, toldások láthatók. Ezekben a pincékben tölgyfákból faragott faprészeket helyeztek el. A pincék kiválóan alkalmasak voltak a bor tárolására, mert mind a két építőanyag jó hőszigetelő, és így a pincének szinte állandó hőmérsékletet biztosítottak. 1858-ban a hegyen még csak 8 fából épített prэшáz állt, de a szőlőparcellák és a birtokosok száma már akkor is meghaladta a félszázat. Ezekből már sajnos kevés látható. Ma 53 hektárnyi területen mintegy 170 prэшáz található.

A Szőlőhegyen 2010-ben avatták fel a 12 méter magas, vörösfenyőből készült kilátótornyot, mely Kőszeghegyalja és Kőszeg felé vezető túraútvonalak mentén fekszik. A hegyen szőlők, kaszálók, veteményesek, gyümölcsösök, borospincék hangulatosan váltogatják egymást. Szép kilátás nyílik a Gyöngyös-patak mentén elterülő medencére és az itt található telepü-

lésekre. Szép időben a Sághegy, Somló, Kab-hegy és a Balatonfevidéki hegyek is láthatók. A kilátó mellett lévő borház mintegy 150 éves épületét a lukácsházi Borbarát Hölgyek gondozzák. A szőlőhegy, ahol a kilátó áll, Nagycsömöte területéhez tartozott. A terület időközben a közösségi és kulturális programokhoz szükséges infrastruktúrával kiépült, így kedvelt helyszíne lett a Szőlőhegyi és egyéb helyi programoknak.

2. Lukácsházi gyöngyszemek – kiemelkedő ünnepeink és szokások

2.1. Újévi fogatos felvonulás

Január 1-én a gyöngyösfalui és lukácsházi fogatosok – a lovas szakosztály szervezésében – végig vonulnak a két település utcáin, a fogadó állomásokon köszöntik az újesztendőt.

2.2. Gyöngyösmenti térségi borverseny

Lukácsházán a Kertbarát Kör 1982-ben rendezte meg az első borversenyt. 1993 óta felváltva Gencsapáti és Lukácsháza Község Önkormányzata szervezi. A környék boros gazdái között egyre népszerűbb ez a térségi, területi borverseny.

2.3. Pincés Kemencés Böllerverseny

Lukácsháza 2013. és 2014. évben LEADER pályázatok segítségével a Lukácsházi Pincés Kemencés fejlesztéseit kezdte meg a Csömötei szőlőhegyen, és megkezdte rendezvény-naptárának kialakítását 2013-ban az egymásra épülő pályázatokkal a Lukácsházi Borbarát Hölgyek Egyesülete, a Szőlőhegyi gazdák és az Önkormányzat együttes munkájának eredményeképpen 18 egyforma kemence épült meg, információs táblával, egységes edény és pohárkészlettel, grillsütővel és kerti kiülővel, eszközökkel. Két kemencével rendelkező gazda is csatlakozott a projekthez, így összességében 20 Pincés Kemencés helyszín került kialakításra. 2014 óta rendezik meg a böllerversenyt, melynek helyszínét a pincék mellett a Biotájház is biztosítja. A programok kistérségi szintű vonzáskörzettel rendelkeznek, melyeken az Írottkö Natúrpark és a Lukácsházi Közös Hivatalhoz tartozó társközségek vesznek részt. A nagysikerű Pincés Kemencés Nap Térségi böllerverseny 2015-ben megyei és Csíkközmás testvértelepülés (Hargita megye) révén nemzetközi rendezvénné bővült.

2.4. Környezetvédelmi nap - Hulladékgyűjtés

A település minden évben csatlakozik a TeSzedd mozgalomhoz az árkok, közterületek és a Csömötei hegy hulladékmentesítésére. A csoportokba szervezett önkéntesek (20-50 fő) munkavédelmi oktatás után együtt tesznek azért, hogy környezetüket szebbé tegyék.

2.5. Föld napja - Gyermek faja ültetés

Lukácsháza Község Önkormányzata a Nemzedékek Parkjában 2011 óta minden évben, a Föld Napjához kötődően az adott év fájának elültetésével köszönti az előző évben született lukácsházi gyerekeket.

2.6. Májusfa állítás

A település fiataljai - régi hagyományt őrizve - összefogással állítanak májusfát a településen a Községi Háznál, vagy a Csömötei hegyen.

2.7. Gyereknapi forgatag

Erre a napra különleges programokkal várják a szervezők a gyermekes családokat: bemutató, kézműves foglalkozás, arcfestés, óriáscsúszda, sportversenyek, ügyességi vetélkedők és közös szalonnasütés vár minden résztvevőt.

2.8. Falunap

Közöségi programokat biztosít az önkormányzat a település lakosságának: focitorna, sakkverseny, szórakoztató műsorok, előadások, koncertek, gyerekprogramok, tombola, tűzijáték és bál. E napon adják át a falunapi kitüntetések is, pl. a település közösségi életéért végzett munkáért.

2.9. Lukácsházi fogathajtó verseny

2000-ben rendezték meg először. Nagy sikerű, 3 napos rendezvény volt: fogatok díjhajtása, majd kettes és négyes verseny, maratonhajtás, akadályhajtás. A szervezők rangos viadalokkal is előrukkoltak: volt A-kategóriás verseny, magyar derby. A rendezvény sajnos 2010 után megszűnt, mivel a korábbi helyszínen nem lehetett többé versenyeket rendezni.

2.10. Új kenyér napi piknik

Lukácsháza község Önkormányzata és a Községi Ház főzőversenyt hirdet a településrészi csapatoknak a szőlőhegyi kilátónál. A program célja a települési közösség erősítése, Szent István napjának megünneplése, az új kenyér megszentelése.

2.11. Szüreti felvonulás

A Nemzedékek Parkjától indulnak a fogatok, traktorok és egyéb szépen feldíszített gépjárművek. A menet Lukácsháza és Gyöngyösfalu utcáin halad, több megállóhelyet érint, ahol műsorral kedveskednek a felvonulók a szép számú nézőseregnek. A két falu lakói, civil szervezetei példás összefogással készülnek a felvonulók fogadására, a feldíszített állomásokon enni és innivaló várja a vidám résztvevőket. A rendezvény vendégei között ilyenkor megtalálhatóak a Reziből és Kőszegről érkező borbarátok, és a Borlovagrend több tagja is. A program vacsorával és bállal zárul.

2.12. Dr. Tolnay Sándor emléknapi

Minden évben szeptember második hetében kerül megrendezésre a lukácsházi Községi Házban a Tolnay Sándor nap. Az emlékülést az Állatorvosi Egyetem, a MÁOK Pannon Területi Szervezete, a Vas Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztálya és Lukácsháza Önkormányzata rendezi. A Dr. Tolnay Sándor Általános Iskola tanulói műsorral köszöntik a résztvevőket, megemlékeznek a nagy tudós életéről és

munkásságáról. A vendégek elhelyezik a megemlékezés koszorúit a Községi Ház parkjában található Tolnay-szobornál, majd közös ebéd és kötetlen beszélgetés zárja a rendezvényt.

2.13. Pincés Kemencés Őszi Hegybejárás

Barangolás a csömötei szőlőhegyen, a Pincés Kemencés helyszíneken és a Tájháznál. Lehetőség van a helyben készült termékek kóstolására (aszalt gyümölcsök, lekvárok, szörpök, házi disznóság, gesztenye, forralt bor). A rendezvény belépőjegyves. Szervezője a Borbarát Hölgyek Egyesülete.

2.14. Térségi színjátszó találkozó

2017 óta rendezik meg a találkozót, melynek a megyében kiemelkedő szerepe van. A környékbeli színjátszó körök mind eljönnek és egy-egy darab bemutatásával szórakoztatják a közönséget. A rendezvényen részt vesz a helyi nyugdíjas klub színjátszó köre is. A bemutatók után szakmai értékelés, majd kötetlen beszélgetés a program. A kulturális rendezvény a települések közötti kapcsolatot erősíti, maga után vonva a színjátszó körök fejlődését.

2.15. Luca napi újbor ünnep, bemutató és borkóstoló

A Lukácsházi Községi Házban a Borbarát Hölgyek szervezik a Polgári Egylet Borlovagjainak részvételével a Luca napi Új bor dicséretét. A közel száz fős rendezvényen a helyi gazdák mellett jönnek borbarátok Kőszegről, Csepregről, Reziből, Mesteriből, hogy bemutassák és megkóstoltassák idei munkájuk eredményét. Kulturális programok szórakoztatják a résztvevőket. Ezen az estén kerül sor az új borhölgyek avatására.

2.16. Mindenki karácsonya

Minden évben hagyományosan rendezik meg a programot, amelyen a karácsonyi ünnepkörhöz kötődő műsorok kerülnek színpadra.

2.17. Karácsonyi jótékonyági süteményosztás

A Lukács-házi Boszorkányok Egyesülete évek óta a karácsonyt megelőző vasárnapon süteménnyel kedveskedik Lukácsháza nyugdíjas lakóinak. Összegyűjtik a sütemény felajánlásokat, amit a „boszorkányok” lelkesen csomagolnak a középiskolások és általános iskolás gyerekek segítségével. 120-170 csomag készül, amit a „boszorkányok” és a fiatalok személyesen juttatnak el a településen. Ezzel kívánnak boldog ünnepet.

2.18. Óév búcsúztató

A Tájháznál a Lukácsházi Boszorkányok várják a kicsiket kézműves foglalkozásokkal, miközben a rendezvénytéren a két szervező, a Borbarát Hölgyek és a képviselőtestület csapata vendégelik meg a falu apraját-nagyját. A nap polgármesteri köszöntővel és tűzijátékkal zárul.

2.19. Régi népszokások

Január 6. Vízkereszt ünnepe: „a háromkirály éneklés” volt szokás.

Farsang: víg népszokások jellemezték ezt az időszakot.

Disznótör: disznóvágás, a disznó hagyományos feldolgozása.

Tollfosztás: A libákat „mellesztették”, tépték; a tollat tisztítás, feldolgozás után párnának, dunnának használták fel.

Tuskóhúzás: A farsang lakodalmak, esküvők időszaka volt.

Csonkacsütörtök: Ezen a napon „eltemették a nagybögőt”, megkezdődött a böjt.

Böjt: A hústól való tartózkodást és a napi háromszori étkezést jelentette.

Húsvét: A bibliai feltámadási történet alapján a megújulás ünnepe.

Szüreti felvonulás: A hegyközség által kitűzött szüret előtti vasárnap tartották a szüreti felvonulást.

Halottak napja: A halottakra való emlékezés ünnepe.

November 11.: Szent Márton püspök emlékének szentelt nap.

December 13. Luca napja: A legények előtte éjjel, a fiúk napjának reggelén lucáztak. Az éjszakai lucázásnak főleg az emberek megréfálása volt a célja. Meglopták a szalmakazlakat; az egész utcát - főleg a lányos házak előtt - megszórták szalmával. Felkavarták a boszorkányok a falut.

Karácsony: Az adventi időszakban kezdetét vette a betlehemezés is. Megalakultak a négyes csapatok, a három pásztor és a betlehemet vivő angyal. A betlehemi játék szereplői be voltak öltözve bundába, kucsmába, bot volt a kezükben. A negyedik fiún fehér ing, korona a fején. Ő vitte a betlehemet és ő volt a pénztáros is.

December 26-án, karácsony másnapján este a legények karácsonyt énekeltek.

December 28. Aprószentek napja: A korbácsolás a Bibliából ismert történet alapján vált szokássá: a három év alatti fiúgyermek megölése emlékére fűzfavesszőből font korbáccsal a gyerekek megkorbácsolták a felnőtteket.

Regölés: A regölés főleg a kiscsömötei falurészen volt szokás, a legények énekelve regöltek.

Születés: A kisbabák megszületése után három-négy napig ágyban maradt a szülőanya. Ebben az időben a leendő keresztanya, komaasszony hordta neki az ebédet. A keresztelőről visszaérkezve tartották meg a nagy ebédet, a „paszitát”.

Házasság: Ha két fiatal között úgy alakult a kapcsolat, összeházasodtak. Egy tányérból, egy kanállal kellett megenni a levest az ifjú asszonnyal. A vacsora után éjfélig táncoltak. Éjfélkor ellopták a menyasszonyt a koszorúslányok, hogy megfosszák koszorújától, fátylától, és fejkendőket kötöttek a fejére. Innét a mondás: „bekötik a fejét”. Mint fiatalasszony, kendővel a fején jött vissza a lakodalomba. „Eladó a menyasszony!” - hangzott a kiáltás. Szokás szerint minden vendég meg akarta venni. Pénzt tett a fazékba, és egy rövidet táncolt vele.

Halál: Nagyon tragikus esemény az emberek életében és a család körében a halál. Ilyenkor az első teendő az volt, hogy az órát a falon megállítsák. A tükör letakarása volt a következő feladat. A halotti lepellel az ágyon fekvő halottat letakarták, míg koporsóba el nem helyezték, majd felravatalozták. Szokás volt a temetés időpontjáig esténként a halott mellett virrasztani. A temetés általában a családi háztól történt, utána halotti tort ültek.

Gyermekjátékok Lukácsházán

Gombozás, Bilickézés (Bigézés). Golyózás

Ma is élő népszokások Lukácsházán a májusfa állítás és a betlehemezés.

3. Lukácsházi Gyöngyszemek - kiemelkedő személyek

3.1. Dr. Tolnay Sándor (1748-1818)

Tudós, író, akadémikus, Nagycsömötén született. Szülei Tolnay László és Török Mária. Abból a Tolnay családból származott, amely 1643-ban kapott nemességet II. Ferdinándtól. A család tagjai között volt országgyűlési követ, sárospataki tanár, Rákóczi táborigazgató, tudós, író, kincstári tanácsos és egyéb jeles személyiség. Tanulmányait a kőszegi gimnáziumban kezdte, Trencsénben, majd a Bécsi Orvosi Tudományegyetemen folytatta. A XVII. század második felében az embereket pusztító járványok mellett éhínség tizedelte. Az emberek nyomorát az állatállomány tömeges pusztulása csak tetézte. Ezért rendelte el II. József 1782. szeptember 14-én a Pesti Tudományegyetem karához csatolandó Állatgyógyintézet létesítését. Vezetőjévé 1784-ben Tolnay Sándor orvosjelöltet nevezték ki, akit a Bécsi Állatorvosi Iskolára küldtek Wohlstein professzor mellé. Hazatérve megalapítja a Magyar Állatorvosi Akadémiát. 1787. február 15-én megtartotta tanszékfoglaló előadását, melynek címe: *Az állatorvoslás szükségessége és haszna, különösen Magyarországon*. Az állatorvosi stúdiomot két évesnek javasolta. Tervet dolgozott ki az előadások rendjére, az állatkórház berendezésére és személyzetére. Ő maga állatbonctant tanított. Munkásságában következetesen két alapelvet tartott szem előtt: a járványok megfékezése mellett a megelőzést; a szorosan vett állatorvoslás alapjának az egészséges környezetet és takarmányt tartotta. Jelentős szakirodalmi tevékenységet folytatott. Több művet fordított magyarra, saját műveket is írt: *Utasítás a marhavészről, Felvilágosító könyv az állatorvoslásról, a dögvészről*. Megalapozója volt a klinikai állatorvostudománynak, a patológiának és az állathigiénának. Budapesten halt meg 1818. április 25-én. Sem síremlék, sem fénykép nem maradt róla. A Budapesti Állatorvosi Tudományegyetem Állatorvosi Kara 1937-ben emelt emlékművet tiszteletére, mely az egyetem parkjában áll. Nevét hálás szülőföldje örökítette meg. A Gyöngyösfalusi Általános Iskola Tolnay Sándor nevét vette fel, Szombathelyen (Herény) utcát neveztek el róla. Szülőhelyén –Nagycsömötén-, a mai Lukácsházán is utca viseli nevét. A Földművelésügyi Minisztériumban Tolnay Sándor-díjat alapítottak, mellyel a kiemelkedő állatorvosi tevékenységet, kutatást díjazták.

3.2. Bubics Ede (1818-1884)

Süttörön született a későbbi vízépítő mérnök, Lukácsházán 1858-ban telepedett le Esterházy-herceg birtokain. Innen több levelet írt a fővárosi napilapokba, vidéki közlönyökbe, melyek társadalmi és történelmi témákkal foglalkoztak. Tanulmányt írt pl a Velem-Szentvidi kápolnából származó terracotta eredetéről, a Kőszegi Ó-ház kelta eredetéről. Ennek keretében hosszabb régészeti ásatást is végzett az Ó-ház környékén. A területről fontos vázrajzot is készített. Mint hercegszéki alkalmazott, el tudta érni, hogy a lukácsházi hercegségi kocsmá területét a község megkaphassa iskola és tanítói lakás céljaira. Elmúlhatatlan érdemei vannak a Lukácsházi Községi Népiskola megszervezésében, amely a felekezeti népiskolák mellett községi népiskolaként első volt a megyében. Miután meghalt, Lukácsházán, a Kossuth utcai temetőben temették el (A temetési szertartást öccse, Bubics Zsigmond kaszai püspök végezte).

3.3. Kovátsits Károly (1875-1929)

Akadémikus, író, kutató, hercegi gazdasági tanácsos, lukácsházi földbirtokos. Mezőgazdasági akadémiát végzett Magyaróvárott. Megírta a *Hanság lecsapolása és telkesítése* című tanulmányát és hozzákezdett annak végrehajtásához, a Kovátsits-rendszerű tőzegtrágyatelep létrehozásához. Úttörő munkát végzett kísérleteivel, a korszerű takarmánykonzerválás módjával. Ő alkalmazta először a siló hidegerjesztési konzerválását. Lukácsházára költözött és itt élt haláláig. Neki köszönhető, hogy a lukácsházi magángazdaságokban a környéken először építettek a gazdák silóvermet, a kukoricaszárat ebben hidegerjesztéssel tartósították. Lukácsházán temették el, a Kossuth utca temetőben. 2003-ban - a család megkeresése után - képviselőtestületi döntést követően díszsírhelyet adományoztak. A lezárt, útépités miatt felszámolásra ítélt Kossuth utcai temetőből ide helyezték át, így Kovátsits Károly és felesége földi maradványai a Nagycsömötei temető díszsírhely parcellájában találhatóak.

3.4. Tatai Tibor (Pöse 1944-)

Gyermekkorát Pösén, Lukácsházán és Szentendrén töltötte. 16 évesen kezdett kenuzni. 1968-tól 1972-ig négyszer szerepelt a magyar válogatottban. Az 1968. évi nyári olimpiai játékokon kenu egyes 1000 méteren olimpiai bajnoki címet szerzett. 1969-ben az Európa-bajnokságon bronzérmes volt. Szintén kenu egyes 1000 méteren az 1970. évi koppenhágai világbajnokságon arany-, az 1971. évi belgrádi világbajnokságon ezüstérmes lett. A Testnevelési Főiskolán 1969-ben edzői, 1986-ban szakedzői szerzett. Visszavonulása után Olaszországban keresett állást, ám az onnan kapott ajánlatra a szakági szövetség központi pártnyomásra a tudta nélkül mást küldött ki a neki megajánlott állásra, így Tatai jobb híján a BKV Előre tréneré lett. Később Kínában lett szaktanácsadó, majd 1990-től 1995-ig a spanyol kenu válogatott edzője volt. Hazatérése után ismét a BKV Előre edzője lett. Tanítványa volt Novák Ferenc olimpiai bajnok.

3.5. Chemetey család

A XV. században lesz birtokos a faluban a Csömötei család is, mely 1549-ben már 10 portát bírt a községben. 1565-ben egy bíró, 22 jobbágy és 5 zsellér és 5 ház volt a birtokukban. Községrészek és a hegy névadó családja.

3.6. Dr. Horvát József (1794-1849)

Lukácsházán született orvos, író. Budapesten bölcsészeti, doktori címet szerzett. Szépirodalommal foglalkozott, közben 1822-ben orvos doktorátusra is szert tett. Rövid pesti időszak után Kőszegen orvosi gyakorlatot folytatott és orvos irodalmi műveket fordított. Fontosabb orvosi irodalmi munkái: *"Az orvos, mint házibarát"*, *Plinius "Természettudományi enciklopédia"* fordítása. Orvosi műszavakat és tájszavakat is gyűjtött; az MTA tagja volt. Orvosi tevékenységének fő jellemzője az egészséges életre nevelés, melyet "ars poetiká"-ja híven tükröz: "Nem sok gyermek születik betegen a világra. Az egészségesen született rossz neve-

lés teszi beteggé." Munkájának elismerésül 1996-ban utca lett róla elnevezve.

3.7. Varga Ottó (1853-1917)

Történetíró, állami főgimnáziumi tanár. 1879-ben tanári oklevelet kapott történelemből, földrajzból, számos értekezést, ismertetést, bírálatot írt. Céljaul tűzte ki a gimnáziumi történeti és földrajzi tanítás anyagának azonos elvek szerint való, egymással összefüggő teljes feldolgozását.

3.8. Telekessy István (1633-1715)

Csömötén született a katolikus pap, sárvári plébános, majd egri püspök. Először a soproni jezsuitáknál tanult, majd bölcsészetet hallgatott. Hittudománnyal Bécsben, majd Rómában foglalkozott. 1661-ben, pappá szentelése után tért vissza Magyarországra. III.Nádasdy Ferenc meghívására 1660-ban érkezett Sárvárra, ahol 1671-es Nádasdy kivégzése után is a plébánia élén maradt.1673-ban Győrben főesperes, őrkanonok, majd püspöki vikárius lett.16867-ban tihanyi apát, majd 1689-ben csanádi püspökké nevezték ki. 1699-től egri püspök. A Rákóczi szabadságharc ideje alatt 1705-ben Eger elfoglalása után Rákóczi mellé állt és támogatta őt.

3.9. Seregély István (1931-2018)

Magyar katolikus pap, egri érsek, Seregély István Szombathelyen született, édesanyját már születésekor elveszítette, édesapjától és nevelőanyjától azonban vallásos nevelést kapott.1955-ben szentelték pappá.

A szentelés után egy évig még tanulmányait folytatta a Budapesti Katolikus Hittudományi Akadémián, ahol teológiai doktori fokozatot is szerzett. Összesen 18 évig volt káplán 5 állomáshelyen. 1956-1959 között káplán Gyöngyösfalun, ill. a közös egyházmegyében, majd Nyőgyéren, Bagodvitnyéden, a zalaegerszegi Mária Magdolna Plébánián és a szombathelyi Székesegyházi Főplébánián. Kőszegen 7 évet töltött plébánosként. Innen Szent II. János Pál pápa egyenesen az Egri Főegyházmegye élére állította 1987-ben. 1990-től három cikluson át, 15 évig volt a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke; közben 1993 és 2001 között a CCEE, az Európai Püspöki Konferenciák Tanácsának alelnöke is volt. 12 éven át betöltötte a Pázmány Péter Katolikus Egyetem nagykancellárjának tisztét is. Seregély István 20 éven át kormányozta az Egri Érsekséget, 2007. évi nyugdíjazásáig. Ezt követően a nyíregyházi Főegyházmegyei Papi Szociális Otthon lakójaként folytatta tovább lelkipásztori tevékenységét itthon és külföldön, majdnem mondhatjuk azt, hogy haláláig. Fokozatosan elhatalmasodó betegségét nagy türelemmel és megadással viselte.

3.10. Gulner László (1925-2008)

Kántortanító, majd tanár. Helytörténészként megírta Lukácsháza évszázadai 2000 c. monográfiát, melyért Lukácsháza Községért Kítüntetést kapott.

4. Lukácsházi gyöngyszemek – művészetek és művészi kézművesség

4.1. Kákossy Endre faműves munkái

Fa maketteket készített Lukácsháza jelentősebb építményeiről. Falapokra égetett eljárással rajzol képeket, ír szöveget. Aktivitása versírásra is kiterjed.

4.2. Jencsky Beatrix munkái

2003-tól foglalkozik fazekassággal. Fazekas termékeket készít kreatív forma és színvilággal. 2010-től amatőr festőként a kőszegi központú Csók István Művészkörben tagjaként tevékenykedik. 2015-től fotózik.

4.3. Dr. Jónás Zsigmond

Tangóharmonika javítással foglalkozik, emellett tangóharmonikán játszik is.

4.4. Bolfán Bálint

Képzőművésznek tanult, szobrászattal foglalkozik.

4.5. ARTrakció Zenekar

2016-ban alakult jelenleg 7 zenésszel működik Lukácsházáról és környékéről (a hangszerek: basszusgitár, 2 gitár, billentyű, dob, trombita, ének). Könnyűzenét játszanak mindenféle zenei stílusban

4.6. Madár Ágnes zeneiskolai klarinét tanár

Települési rendezvényeken szerepel tanítványaival együtt.

5. Lukácsházi gyöngyszemek – épített értékeink (szakrális, lakó- és gazdasági épületek, régészet, szobrok, egyebek)

5.1. Borostyánkő út

A rómaiak - szájhagyomány szerint - a Csömötei-dombokat a Pogányival együtt szőlőtermesztésre használták a rómaiak. Ebből a korból több cserép törmelék, pénzérme és útmaradvány is fennmaradt. Lukácsháza határában húzódott a Savariát (Szombathely) és Scarbantiát (Sopron) összekötő, híres Borostyánkő út egy szakasza. Ókori kereskedelmi útvonal volt, amelyet legfőképp borostyánkő szállítására használtak. Mint az egyik ókori országút évszázadokon keresztül vezetett Észak-Európából a Földközi-tengerig és vissza. A

Római Birodalom bukását követő népvándorlás korában a római utak jórészt elpusztultak. A borostyánút maradványai azonban nyomon követhetők.

Az út menti szálláshelyekről, lóváltó állomásokról és hidakról keveset tudni. Ezek a Borostyánkőút mentén a terepviszonyoktól, és főképpen a vízi átkelőhelyektől függően általában 15 km-es távolságban álltak. A közeli Nemescsói útállomásnál kettéágazik az útvonal és Lukácsháza területén a Gyöngyös vonalával közel párhuzamosan haladnak tovább.

5.2. Szent Rókus Kápolna a lukácsházi temetőben

1092-től, Szent László rendelete értelmében a temetőket a templom köré kellett építeni. Így kerülhetett a Szent Rókus kápolna is a temető közepére. A nagycsömötei Szent Rókus temetőkápolna a XVI. században, a pestisjárvány idején épülhetett. Építőjeként a történészek gróf Nádasdy Tamást jelölik meg. A XVI. századból megmaradt, nagyon szép kápolna ajtónyílása fölött, mely nyugatra néz, egy félköríves lezáródású szoborfülke látható. A szoborfülkében Szent Rókus szobra áll, innen kapta a kápolna a nevét. Nem véletlen, hisz ő a pásztorok védőszentje. Ez világosan mutatja, hogy építéskor a falu lakosságának fő foglalkozása az állattenyésztés volt. A szoborfülke felett a templom síkjából kiemelkedik a torony, rajta egy hatoldalú toronysisak. A sisak alatt félkörív záródású zsalus ablakok és órakeret díszíti a tornyot. A bejáraton belépve a két oszloppal alátámasztott orgonakarzat alatt haladunk el. A karzaton Dunántúl egyetlen megmaradt húzórendszerű fűjtatós orgonája látható. A templomtérben padok, zászlók. A szentélyben két csúcsíves ablak néz kelet felé. Az ablakok között egy barokk oltár látható, amely valószínű, hogy az 1860-as restaurálásakor került a templomba. Az oltár feletti oltárkép Szent Rókust ábrázolja, ismeretlen szerző munkája. Az oltárképtől jobbra és balra Szent Vendel és Szent Sebestyén szobrai díszítik a templomot.

5.3. Szent Antal kápolna

A kápolnát 1939-ben szentelték fel, és Páduai Szent Antalról nevezték el. Az ókeresztény stílusban épült épület. Mennyezete fakazettás, a csillár, a tabernákulum, valamint az oltár gyertyatartói kovácsoltvasból készültek. A szentély falait freskók díszítik, melyet 1950-ben Kolonfár János festett. Jeleneteket ábrázolnak Szent Antal életéből. A diadalíven a szentimádás jelenetei láthatóak a magyar szentekkel és a község lakóival.

5.4. Kiscsömötei harangtorony

A Kiscsömötei harangtorony 1867-ben épült klasszicizáló műemlék. A falu lakossága építette, a gazdaközösség tulajdonát képezte. Ebben az időben Nagycsömötén és Lukácsházán fából készült szoknyás haranglábak álltak. Ez a harangtorony téglából és kőből épült, négyzetes alapú toronyszerű épület, tetején hatlapú kősisakkal. A kősisak alatt félköríves záródású ablakok, a torony déli oldalán egy félköríves záródású kapunyílás. Az épületben oltárt helyeztek el, azt üvegajtó fedi. Ezt sajnos 1993-ban ismeretlenek felfeszítették, és az értékes, fából faragott fogadalmi szobrokat elvitték. Jelenleg két feszület látható az oltáron, amelyek 1949-ben az államosítás során kerültek ide. Az egyik Lukácsházi Községi Népisko-

lából, a másik a Nemescsói Római Katolikus Elemi Népiskolából. Az oltárt a nyári időszakban a helyi lakosok mindenig friss virággal díszítik.

5.5. Fa harangláb

A mai Kossuth Lajos utca 31. számú ház előtt az 1700-as évektől egy hatszögletű fából készült harangláb állt, amely 2008-ban pár méterrel távolabb, a Gyöngyös patak partján épült újjá. Makettje az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban is látható. Harangjából az első világháborúban ágyút öntöttek. Helyette 1923-ban új harangot vásároltak. A haranglábban 1939-ig harangoztak. Közben elkészült a Pádúai Szent Antal kápolna, a haranglázat lebontották, harangját a kápolnába vitték át. Az új, 50 kg-os bronz harang lengyel mesterek munkája, rajta felirat: Öntette Lukácsháza Község Képviselő-testülete. A harang túloldalán a község címere, felette Lukácsháza felirat, és 2008. olvasható.

5.6. Szoknyás fa harangláb

Nagycsömötén, a mai Nagycsömöte utca 85. számú ház előtt állt 1940-ig az a négyzet alakú szoknyás harangláb, amely a 87-es főút és a vasút közötti területen 2008-ban épült újjá. A harangláb szoknyáját és a harang feletti sisakot faszindely fedi. Az új, 50 kg-os bronz harang lengyel mesterek munkája. Rajta felirat: Öntette Lukácsháza Község Képviselő-testülete. A harang túloldalán a község címere látható, felette Lukácsháza, alatta 2008. felirat található.

5.7. Nagycsömötei harangláb – „Fecskeház”

A Nagycsömötei és Bihari utca kereszteződésénél található. 1940-ig zsúpos fecskendőház volt, ekkor átépítették: benne a csendőrpihenőn, a két beálló helyen kívül egy harangtorony is épült. Így a faharanglázat lebontották, és a harangot átvitték az új harangtoronyba. A tűzoltószertár ma a községgondnokságnak ad helyet. A harangtorony oldalfalán található az első és második világháború nagycsömötei áldozatainak emlékműve, mely Tornay Endre András munkája.

5.8. Hegypince és kilátó

A szőlőhegyen, e gyönyörű borvidéken kapott helyet és lett felavatva 2010. május 22-én, a Szent Ivó napját követő szombaton a kilátó. Nem a Szent Márton Úthoz kapcsolódó beruházásként épült, de a Szent Márton utat járóknak is öröme szolgál, hiszen a Via Sancti Martini Kőszeg és Szombathely közötti szakasza éppen a kilátó tövében halad el. A 12 méter magas vörösfenyőből készült tornyot Szabó Gábor tervezte és Bodovics Árpád asztalos mester építette meg. A látvány fenséges, az eső tisztította légből messze kalandozhat a szem. A Sághegy kontúrja tűnik fel, sejtethető a Somló is. A kilátó szomszédságában pedig egy tájház kapott otthont.

A hegyen 2010 óta egy 12 méter magas, vörösfenyőből készült kilátótorony áll. A mellette lévő borház, mintegy 150 éves épületét a lukácsházi Borbarát Hölgyek gondozzák. A szőlőhegy, ahol a kilátó áll, Nagycsömöte területéhez tartozott.

5.9. Biotájház

Lukácsházán, a szőlőhegy lábánál, a Gyöngyös-patak partján épült Tájház. A Biotájház maga a falu élete, múltja és jövője. Kézművesség, biodinamikus gazdálkodási mód, holdnaptár alkalmazása, paraszti gasztronómia, tájhű gazdálkodás mind megtalálható itt. De mellette az épített, emberi környezetet bemutató, a hagyományokat felélesztő és annak értékeit közkinccsé tevő, a múltra támaszkodó vidéki élet bemutatása. Megtalálhatóak itt hegyek, sűrű erdők, lankás dombok, a patak parti síkok üde vegetációja és a szántók termékeny talaja is. Az épület külső felépítése, arca is felkelti mindenki érdeklődését. Otthonos, önmagában zárt, mégis nyitott a tájba és az élethez illeszkedő építmény ez a hegyek lábánál. A Tájház legfőbb célja, hogy mindenki számára elérhető legyen, így segít bepillantani a történelmi mindennapokba, az igazi falu életébe. Lehetőséget nyújt az érdeklődők számára nem csak a hétköznapi élet betekintésébe, hanem a falu főbb ünnepeinek megtartására, mint például a Luca nap, a Húsvétolás, vagy a Szent György napi állatkihajtás és számba vevés.

5.10. Közterületi szobrok, alkotások

Aradi Vértanúk kopjafája

1999 október 3-án került sor a községi Jubileumi emlékparkban (Művelődési Ház kertjében) az Aradi vértanúk kivégzésének 150. évfordulójának alkalmából egy emlékmű felavatására. A kopjafa 4 méter magas tölgyfaoszlop, felső részén a négy világtáj felé mutató Kossuth címerrel. Alatta a 13 aradi vértanú és gróf Batthány Lajos faragott fejportréja látható. A kopjafa melletti kisebb oszlopon egy mécses és Lukácsháza címere található. Az emlékművet Marosits József, Nemesrempehollóson élő szobrász és grafikus művész faragta ki.

dr. Tolnay Sándor mellszobra

1998. októberében Lukácsházán, a Szent-Iványi--Binder tudományos ülés alkalmával Dr. Molnár Rezső, a Vas Megyei Állat-egészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomás igazgatója emlékezett a 250 éve született Tolnayra. Ekkor került sor a helyi Közösségi Ház udvarán, a Marosits István által készített Tolnay Sándor szobor és emlékpark avatási ünnepségére. Az Állatorvos Tudományi Egyetem parkjában 1937-ben már emeltek neki szobrot. A tábla felirata: 'EGY AZ EMBEREKET, ÉS BARMOKAT ORVOSLÓ TUDOMÁNYNAK TUDÓSAI KÖZÜL.

Fakereszt (Pléh Krisztus)

Lukácsháza északi bejáratánál a 87-es főút mellett, a volt lukácsházi temetővel egyvonalban álló keresztet az az 0950-es években útrendezési okok miatt helyezték át a Kossuth Lajos utcai Szent Antal kápolna kertjébe. A kereszt egy népi ihletésű remekmű. A festett fémlemezről kivágott Krisztustest, lábainál szintén vaslemezről Veronika alakja látható. A kereszt felett kovácsoltvas barokk égbolt, népi motívumokkal. A hármass ívelésű égboltot ábrázoló lemez peremén, az ég kárpitján domborműves kialakítással csillagok díszlenek. Az égbolt két vége szoknyás megoldással fejeződik be. A kárpit csúcsán egy nagy fekete felhő villámmal a nagypénteki történetet ábrázolja. A hármass ívelésű égboltot öt nagyméretű,

tizenkét kisméretű margaréta és nyolc piros tulipán díszíti. A virágos díszítő sort a két végén egy-egy nap motívum zárja le.

Szőlőhegyi kőkereszt

A nagycsömötei szőlőhegyen a hegypince alatt volt valaha a hegykút, amelyet már betemettek. A hegykút mellé állíttatta a hegyközség a kőkeresztet, mely állítólag a Kálmán-fivérek ajándéka. A kőkereszt talpazatán a következő olvasható:

"Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! Emeltette a hegybirtokosság 1936."

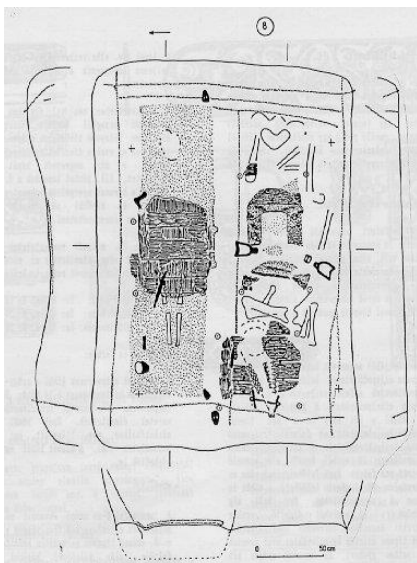
Mária kőkereszt (Mária-kép)

A 87 es főút mellett, a Kiscsömöte utca betorkollásával szemben áll egy rovátkázott oszlopon a Madonna-szobor, melyet 1950-ben állított fel M.J. és K.J. kiscsömötei lakosok. A szobor egy korábbi fán elhelyezett Mária-kép helyén került felállításra; szép kovácsoltvas kerítés veszi körbe. Az idősebb emberek elbeszélése szerint egy vadgesztenye állt a helyén, melynél egy baleset történt az 1800-as évek elején.

Milleneumi emlékmű

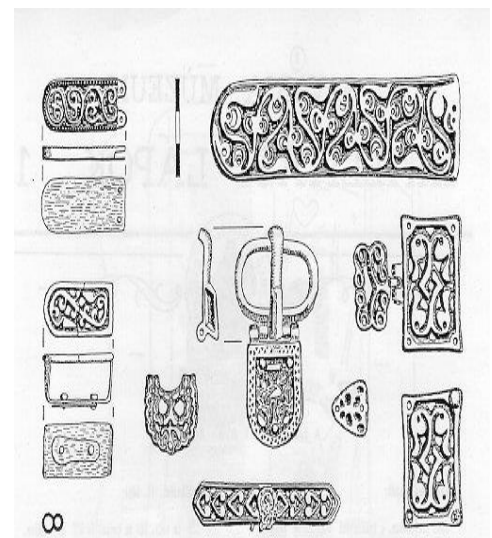
Államalapításunk ezredik évfordulóján, 2000-ben lett felavatva az emlékmű, mely a Községi Ház emlékparkjában kapott helyet és Kő Pál szobrászművész alkotása. Az emlékmű művészettörténeti jelentőségűvé emelkedett általa, hogy előképe, kis változata a gellérthegyi sziklatemplom előtt 2001-ben avatott Szent István-emlékműnek. A művész nyilatkozata szerint más Vas megyei vonatkozása is van alkotásának. Nevezetesen, a „templomépítő és törvényhozó” István egyetlen fiához, Imre herceghez hitről intézett intelmeire emlékeztet a csemeszkopácsi templom plasztikus modelljével.

5.11. Avar kori sírok és lovas sír

Lukácsháza határában, a Hegyalja dűlőben, a hegyre vezető mélyút mellett vezető mélyút mellett nyitott homokbányából embercsontok mellől előkerült első avar kori leleteket 1969-ben Gulner László ajándékozta a Savaria Múzeumnak. Ám már ezt megelőzően is akadtak emberi csontokra a földszállítók. 1984 tavaszán egy avar kori edényt találtak az 1970-es években nyitott nagyméretű bányagödör szélén. Az avar kori temetőmaradvány hitelesítő és egyben leletmentő ásatása 1984 nyarán kezdődött. 1986-ig összesen 18 temetkezés feltárás történt meg, köztük egy sírkamrás lovas sír.

1985-ben a késő avarkori temető feltárása közben alatt lovával együtt eltemetett gazdag harcos sírját tárták fel. 1985-ben a lukácsházi homokbánya mellett,

késő avar kori temető feltárásának második évadjában egy, a lovával eltemetett gazdag harcos sírjára találtak. A kelet-nyugati irányban tájolt sírgödörben, deszkából ácsolt kétosztatú kamrában egy felnőtt férfi, ennek bal oldala mellett pedig lova nyugodott, vele ellentétes tájolásban, tehát nyugat-keleti irányban. Mind a lovas, mind a ló csontjai igen rossz megtartásúak voltak, inkább csak nyomokban voltak fellelhetőek. Az eltemetett férfi életében az avar nemesi réteghez tartozott és hivatásos katonaként fegyverforgatással foglalkozhatott. Feladata a Gyöngyös völgyében, a szállás-terület nyugati határainak őrzése lehetett, valamint a Borostyánkő úton folyó közlekedés, kereskedelem ellenőrzése. A sírban fekvő férfi olyan ember volt, aki rangjának megfelelően aranyozott fegyverövet viselhetett és lovának szerszámzatán is fellelhető volt aranyozás. Halálában is megillette az előkelő, sírkamrás lovastemetkezés. Közeliéből 18 szegényes avar sír is előkerült. A leletek Savaria Múzeumban, Szombathelyen megtalálhatóak. 1998-tól folytatták a munkálatokat, amit a község önkormányzata is támogatott. Az utolsó sírok feltárására és a terület eredeti állapotának helyreállítására 2000. év tavaszán került sor, összesen 92 sírral zárult a feltárható temetkezések száma.

5.12. Abért-tavak, víztározó, völgyzáró gát

Az 1965-ös szombathelyi árvíz óta napirenden volt a Lukácsháza és Kőszeg között létesítendő árvízi tározó megépítése, mely elsősorban Szombathely város és a környékén lévő 6 település árvíz elleni védelmét szolgálja. Lukácsháza északi, Kőszeg déli részén 2010-ben árvíztározó épült, mely mentesíti a településeket egy esetleges árvízi kártól. Több évtizedes tervezés és egyeztetés során alakult a terv. A természetvédelmi hatóság a Gyöngyös patak medre mentén talált élőhelyek védelme érdekében módosította a terveket, így az állandó 161 ha-os vízfelület ötlete és idegenforgalmi hasznosítása elvetésre került. A megépülő tározó völgyzáró gátja 2408 méter hosszú. A töltés legnagyobb magassága a déli oldalon 8,2 méter. A töltésbe épülő zsilip árvízkor csak annyi vizet ereszt ki, amennyi a tározó alatti medrekben kiöntés nélkül levezethető. A létesítmény árvíz esetén 5,2 millió köbméter vizet képes betározni 161 hektár területen és 145 hektár területen tartja vissza a vizet. A völgyzárógát építéséhez szükséges 390 ezer köbméter föld helyben nyitott anyagyerő helyről kerül ki, melynek rekultiválása során egy 16 (II.) és egy 9 hektáros (I.) tavat alakítottak ki. Vizét a Gyöngyös-patakából egy bevezető tápcsatornán keresztül kapja és a fölösleges vizet is egy csatorna vezeti le a Gyöngyösbe. Az állandóan vízzel borított terület Kőszeg Kőszegfalva nevű városrészében található. 2,78 milliárd forintos költséggel a terv kivitelezése 2009-ben kezdődött és 2010-ben befejeződött. A tó nevét Abért Lászlóról, a Vízügyi Igazgatóság balesetben elhunyt főmérnökéről kapta. Az átadás után a hely gyorsan helyi kirándulóhellyé vált, a vízimadarak pedig pár hónapon belül benépesítették a környéket. A viszonylag sekély (átlagosan 1,5 méter vízmélységű) tavak gyorsan felmelegednek, algásodásuk már a kezdetektől tapasztalható volt. A nagyobb mértékű hínárosodása 2012 nyarán indult meg. A sekélyebb részeken és a partszegélyen a nád és a gyékény elterjedt. A vízirovarok, halak és kétélűek természetes betelepülése mellett 2012-ben haltelepítés is történt. A tavak halászati jogával kapcsolatban a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége az illetékes. A vízimadarak már az építés során kialakuló „pocsolyákat” is „felfedezték” vonuláskor. Állandó fészkelő faj itt a bütykös hattyú, a tőkés réce, a kontyos réce, kis vöcsök, a szárcsa, a billegetőcankó, a barázdabillegető, de több faj is költ a környéken. Ma-

dárvonuláskor az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságának munkatársai madármegfigyelő napokat szerveznek a közönség részére.

6. Lukácsházi gyöngyszemek – tárgyak, a múlt emlékei, különlegességek

6.1 Rendvédelmi egyenruha és jelvénygyűjtemény

Dr. Jónás Zsigmond rendvédelmi szervekhez kötődő egyenruha és jelvénygyűjteménye a Kőszegi Rendőrkapitányságon, valamint a Körmenyi Rendészeti Szakgimnáziumban van kiállítva. A gyűjtemény jelvény része otthonában található.

6.2 Helytörténeti emlékek

Sok családi portán található helytörténeti értékkel bíró emlék, mint tárgyak, bútorok, eszközök, fényképek.

7. Lukácsházi gyöngyszemek – mesterségek és az iparosság emlékei

7.1. Törpe vízi erőmű

1940-ig malom volt, az 50-es években állították át vízi erőművé.

Eszterházy Pál herceg 1802-ben a majorban új kastélyt és gazdasági épületeket emeltetett. Ekkor épült fel a hajdani hercegi, később Velancsics malom is, melyet 1980-ban bontották le. Ma már csak a duzzasztógát, zsilipek és a turbinaház áll.

7.2. Gépállomás épületei

A gépállomás épülete 1970-től a KERIPAR 3.sz. Vendéglátóipari gépgyáranak (később KERMIX Vendéglátó Gépgyártó Vállalat) Lukácsházi telepe volt. A KERMIX-nél készült háztartási konyhagépeket számos országba exportálták. 1999-ben a Kromberg kihelyezett üzeme volt, később a Lukatex Textil-, Festőipari és Kereskedelmi Kft. működött itt. Jelenleg a terület 2/3-a az önkormányzat tulajdona.

8. Lukácsházi gyöngyszemek – vendégcsalogató és vendégfogadó gyöngyszemek

8.1. Sebes Pisztráng Tanösvény

Sebes Pisztráng tanösvény. A Gyöngyös-patak és környezetének élővilágát, természeti értékeit mutatja be. Hossza: 3250 m, állomásainak száma: 3. Megközelíthetőség: Lukácsházától Kőszeg Gulner malomig. Létrehozta Sporthorgász Egyesület Vas Megyei Szövetsége

A tanösvény az ország egyik legismertebb pisztrángos patakjának, a Gyöngyös-patak és környezetének élővilágát, természeti értékeit mutatja be. Hossza: 3250 m, állomásainak száma: 3. Útvonala Lukácsházától Kőszeg Gulner malomig vezet. Létrehozta a Sporthorgász Egyesület Vas Megyei Szövetsége. Az ösvényen megcsodálható a patak vadregényes, szinte érintetlen folyása. A patakban megtalálható halfajok száma 22 db ezek közül jellemző halfajok: pisztráng, domolykó, keszegfélék, sügér.

8.2. Éttermek, vendéglátó helyek

8.2.1. Tolnay vendéglő és pizzéria

A Tolnay Vendéglő a múlt század elején útszéli fogadóként épült a Szombathely és Kőszeg közötti 87. számú főútvonal mentén, Lukácsháza belterületén. Manapság igényes étterem és pizzéria lett a valamikori fogadóból.

8.2.2. Albert Családi Pince

Borkóstolót előzetes bejelentkezés, egyeztetés alapján min. 4 – max. 20 fős csoportok részére tartanak az újonnan kialakított borozóban. Jó idő esetén szabadterén, pavilon alatt lehetséges nagyobb létszámú (40-50 fős) csoportok fogadása is. A borkóstolókat a tulajdonos, Albert Csaba tartja. A borkóstoltatás mindig az éppen aktuális (jelenleg 10 féle) folyó borból történik. A borok mellett megismerkedhetnek a borvidékkel, a borkóstolás szabályaival is. A különböző borok kóstolása között ásványvizet, borkorcsolyát kínálnak. Lehetőség van kemencében sült finomságok kóstolására is.

8.2.3 Postakocsi Bolt és Vendéglő

1711-ből származó kimutatás hat olyan útvonalat tüntetett fel Magyarországon, ahol postakocsi közlekedett. A hat vonal közül a hármas számú útvonal volt a Pozsony-Varasdi postaút, mely Lukácsházán vezetett keresztül. A postakocsinak az Östör-féle kocsmánál feltételes megállója volt, innét a mai Postakocsi elnevezés. A postakocsit hivatalosan delizsánsznak nevezték, amely váltólovakkal járt. A legközelebbi ló váltó hely Szombathelyen, majd Körmenten volt. A delizsánsz menetrendszerűen közlekedett, négy személyt, csomagokat és levélpostát szállított. Az 1883-ban megindult vasúti közlekedés átvette ezt a szerepet. Itt mindig is bolt és kocsmá működött. 1947-től a Hangya szövetkezet, majd jogutódja a Kőszeg és Vidéke Áfész működtette az épületet. A 90-es évek végén magántulajdonba került.

8.3. Szálláshelyek

8.3.1. Négy évszak vendégház

Családbarát, három napraforgós apartman 2, saját fürdőszobával rendelkező szobával, saját parkolóval, felszerelt konyhával; a kertben trambulín, pim-pong, tollasozási lehetőség.

8.3.2. Székely udvar

Hamarosan nyíló, kis létszámot befogadó szálláshely lesz a tervek szerint.

8.4. Túra útvonalak, tanösvények

Veloregio - Kerékpárút

Kerékpáros útvonala Kőszegfalva felől jön be a településre és Kőszegdoroszló felé indul tovább a gáton. Emellett kialakításra került egy Abért-tó-Szombathely Skanzen MTB kerékpáros útvonal a Csömötei hegyen keresztül. Lukácsháza várhatóan jó kerékpáros útvonal lesz a későbbiekben, amikor az átmenő forgalom nagy részét a megépítés előtt álló 87-es gyorsforgalmi út elviszi majd.

Alpannonia® túraútvonal

Lukácsháza az alpannonia® Kőszegen végződő főútvonalához ún. bekötőúttal kapcsolódik, Kőszeggel a szintén alpannonia® partner Cák és Kőszegdoroszló településeken áthaladó mellékútvonallal köti össze, ezzel Lukácsháza az alpannonia® túraút legdélebbi pontja. Az Írott-kő Natúrparkért Egyesület az alpannonia® projekt keretében kis körtúrákat alakít ki, melyek néhány óra alatt bejárhatók.

Az alpannonia® sárga jelzésű mellékútvonala Kőszegdoroszlóból, a település déli részén fekvő Doroszlói erdő, azon belül is az Alsó-erdő, Új-hegy felől ágazik be a Csömötehegyre, a felső úton a Csömötei kilátóhoz, ahol a közeljövőben kerül átadásra az alpannonia® Ökoturisztikai bemutató tér és info pont. Térképen nézve a nyolcas szám formájában tesz egy kunkort az útvonal a Csömötei szőlőhegyen, majd visszaindul Kőszegdoroszló irányába, összesen mintegy 5 km utat tesz meg tehát a túrázó így a Kőszegdoroszlóig a lukácsházi szakaszon.

9. Lukácsházi gyöngyszemek – Helyi termékek és a helyi gazdaság megtartói

9.1. Helyi termékek

A helyi terméket, élelmiszert és alapanyagot vagy részterméket előállító gyártók és feldolgozók a vidékre jellemző termények és erőforrások helyben történő feldolgozásával megerősítik településük, és az egész natúrpark térség helyi gazdasági bázisát, amely egyben jelentős hozzáadott értéket jelent a térségbe látogató vendégeknek, és turistáknak, valamint a térségen kívüli értékesítés esetén, mintegy járulékosan, jó hírért viszik a településnek és magának a natúrparknak is.

9.2. Házi szörpök, lekvárok

Pálinkás Mónika a csömötei szőlőhegyen termő gyümölcsből nagyszülei hagyományos receptjei alapján készíti a LukácsHázi Lekvárokat. Most már mindenki számára elérhetők családi konyhájuk termékei, melyek a helyben termett és gyűjtött gyümölcsök kiváló ízét viszik az otthonokba.

9.3. Termés és csuhédíszek, viaszos tojásírás

Pallósiné Bakula Márta elsősorban a karácsonyi és a húsvéti ünnepekhez kapcsolódó dekorációs tárgyakat: ajtó-, ablak-, asztali- és karácsonyfadíszeket, babákat készít csuhéból és termésekből. Kérésre egyedi megrendeléseket is vállal. Emellett viasszal írott tojásokkal is szívesen foglalkozik.

9.4. Mézeskalács

Szafián Zsolt készít mézeskalácsból művészi remekeket. 2018-ban, a Kőszegi Advent idején a Csokiszegben volt kiállítva jellegzetes kőszegi épületek (pl a Jézus Szíve templom, a Sgraffitós ház és a Hősök tornya) megformálásával készült mézeskalács kompozíciója, mellyel a Csokiszeg elnyerte a „legszebb karácsonyi hangulatú üzlet” címet. Mézeskalács készítés mellett virágkötéssel is szívesen foglalkozik.

9.5. Kézimunka (horgolás, patchwork, stb)

A Lukácsházi Idősek klubja (más néven a LÖTYE) egyes tagjai hagyományos és modernebb kézimunkával foglalkoznak szabadidejükben: Pandur Józsefné horgolás, Pungor Lajosné horgolás Sánta Lajosné patchwork, Szőke Imréné horgolás, kötés, Török Istvánné varrás, patchwork.

9.6. Helyi borok, borászok

Először a XIV-XV. században találkozunk olyan írásos nyomokkal, melyek arról szólnak, hogy a csömötei nemesek nagy kiterjedésű szőlőkkel rendelkeztek. 1624-es oklevelek 11 szőlőtulajdonost említenek név szerint. Az 1720-as összeírás is beszámol a szőlők helyzetéről. 1778 áprilisában a szőlőhegyet újrafelosztás miatt felméri. Hegyvámos szőlőt mérnek ki, 21 személy részére. Egy 1857-ben készült kataszteri térkép a csömötei hegyen lévő szőlőket is feltünteti. A Csömötei-hegyben ma mintegy 53 hektár területen több mint 300 kis parcella és közel 180 présház található.

Albert Csaba borai: Az Albert család legújabb kori szőlőművelési története a Csömötei-hegyen 1979-ben kezdődött. 1990 óta rendelkezik jövedéki engedéllyel, termelői borkimelési engedéllyel. 2011-ben újabb pince vásárlása és borozóvá alakítása után érte el a pincészet a jelenlegi állapotát. Borait hagyományos technológiával készíti. Boraikat rendszeresen nevezik a helyi borversenyekre, a jobb évjáratokat a megyei borversenyre is. Számtalan arany és ezüstminősítést kaptak, kiemelkedő bora az Ökörvér. Főbb borfajták: Zweigelt, Kékfrankos, Pinot noir, Cabernet, Blauburger, Cserszegi fűszeres, Királyleányka, Zenit, Chardonnay, Tramini, Rose.

9.7. Biogyümölcs-feldolgozó és oktató központ

A helyszínen nagy teljesítményű aszaló és lekvárfőző gép, valamint gabonaórló házi malom áll rendelkezésre. Ezek használatát el lehet sajátítani, így bárki, akinek sok gyümölcs termett a kertjében, készíthet belőle gyümölcslevet, lekvárt, vagy megaszalhatja.

9.8. Alpokalja Pálinkaház Főzdéje

2012-ben indult családi vállalkozásként. A legújabb német technológiával főzik a pálinkát. Az aromatoronynak köszönhetően a gyümölcsből származó ízek és aromák a lefőzés során benmaradnak a párlatban, tehát a pálinkában.

9.9. Helyi mezőgazdálkodás

Magyarországon a falvak, nemritkán egységes birtokként, vagy birtokközösségként a táj és a természet fenntartóiként szolgáltak évszázadokig, és szolgálnak ma is. Minden olyan őstermelő és egyéb vállalkozás, egyéni-, családi- és közösségi kezdeményezés, amely a hagyományos paraszti gazdálkodás gyakorlatának a kornak megfelelő, környezettudatos megújítását szolgálja, az közvetlenül és közvetetten is szolgálja a település természeti és közösségi helyi értékeinek a megújítását és tartós fenntartását.

9.10. Ökológiai gazdálkodás

A natúrparki települések és az egész natúrpark környezeti értéke szempontjából különös jelentősége van az ökoporták, és a falusi önfenntartó, környezettudatos kisgazdasági kezdeményezéseknek, amelyet sokszor más munka mellett működtetnek családok, vagy gazdálkodó közösségek.

9.11. Kézműves szakmák, mesteremberek

A Natúrparki településeken a helyi termék előállító kézművesek, művészek és művészi kézművesek, akik egyszerre szolgálják a település kultúrtörténeti és gazdaságtörténeti értékeinek a megújítását – a natúrparki települések valódi gyöngyszemei. A településen egykor jellemző mesterségek utódai ma is kincset érnek, így a kovácsok helyébe lépő lakatosok, gépjármű-, gép- és szerszámszerelők, a hagyományos mesterségek továbbvivői és az azokat a mai formában képviselők mind életet és gazdasági erőt adnak a településnek.

9.12. Lakóhelyek, lakókörnyezet és környezettudatosság

A natúrparki településeken nagyon fontos szolgáltatást végeznek az építő, és az építéshez kötődő vállalkozások, a kőműves, festő, tapétázó, üvegező, gipszkartonozó, asztalos, az ács, és tetőfedők, ózontisztítók, a villany- gáz-, víz- és fűtés szerelők, a modern megújuló energiákkal foglalkozó vállalkozások, a kertészeti-, kertépítő- és tájépítő vállalkozások és szolgáltatók.

9.13. Helyi szolgáltatások

A már elérhető vagy megkezdeni kívánt helyi szolgáltatások erősen javítják a település életminőségét, kedvezően hatnak a település lakosságmegtartó erejére, és gazdasági szövetére. A lakossági és személyi szolgáltatások széles köre (fodrászat, kozmetika, műkörmös, masszőr, bolt, természetgyógyász, varroda, sírköves, stb.) mellett, a gazdasági (autószerelő, autókozmetikus, autóvillamosság, karosszéria lakatos) és pénzügyi (takarékszövetkezet, posta, könyvelő iroda) szolgáltatások megkezdésével illetve megerősítésével is javítható a település jövőpotenciálja. A rugalmas-, a részidős- és a távmunka lehetőségeinek terjedésével kedvezőbb helyzetbe kerülhetnek településeink, hogy fiatalabb generációk, és fiatal családok is otthonul válasszák a natúrparki településeket. Ez hosszútávon kedvezően hat a település fennmaradására, és hagyományos közösségi értékeinek a megerősítésére.

10. Lukácsházi gyöngyszemek – Egészség megőrzés és sport

10.1. SCHOTT Lukácsháza Sportegyesületen belül működő sport szakosztályok

A 60 éves helyi sportegyesület tevékenységét három szakosztály alkotja.

Futball szakosztály

1930-ban alakult meg az első labdarúgócsapat Nagycsömötén, de nagy gondot jelentett a labdarúgópálya hiánya. Legendás hírű kapusa volt Zadravecz Ferenc. A csapat első felszerelése egy sárga trikó volt, melyet mindenki a saját pénzén vásárolt. Nagy fordulatot jelentett a futballsport fejlődésében az 1948. évi MHK-mozgalom megalapítása, mert vele együtt sportpályát is kapott a község.

1960-ban megalakult Lukácsházán a sportkör. Ennek keretében a futballcsapat rendszeresen részt vett a járási, később megyei labdarúgó-bajnokságokon. A futballcsapat szponzora a Gépállomás, később a Keripar volt. A legeredményesebb időszakban Németh József vezette a sportkört, a labdarúgócsapatot, melyben olyan kiváló játékosok játszottak, mint Bokor József, Kákosi Endre, Albert Miklós (kapusok), Szalai János, Komálovics Géza, Horváth Imre, Mészáros István, Ragasits László, Kiss Endre, Stampf László, ifj. Zadravecz Ferenc és még sorolhatnánk. A futballpálya mellett felépült sportöltözőt és környékét 1978-ban villamosították, azóta korszerű futballpályával rendelkezünk. A 80-as évek elején sok kőszegi játékos érkezett az Egyesülethez. Hat évig játszottak itt, ezért a helyi kötődésű játékosok nem jutottak játéklehetőséghez. Az 1986/1987-es szezonban a nem helybeli játékosok elhagyták az egyesületet, ennek következtében Lukácsháza önmaga csapatot indítani nem tudott, ezért a Gyöngyösfalualal való egyesülés mellett döntött az egyesület. A mérkőzéseket Gyöngyösfaluban rendezték, Gyöngyösmenti SE néven. Az újjáalakulás az 1992/1993-as szezonban történt meg. Ekkor 16 alapító taggal hivatalosan is újraindult az Egyesület. Az első két szezon a körzeti bajnokságban játszotta a csapat, viszont az 1994/1995-ös szezont megnyerve feljutott a megyei II. osztályba, ahol azóta is folyamatosan szerepel. A csapat jelenleg Vas megyei I. osztályban játszik. Intézményi Bózsik gyermek labdarúgás van az óvodában. Az egyesület részt vesz a Bózsik MLSZ labdarúgó programban U-7, U-9, U-11 és U13 korosztályban. Két korosztály futsalban is részt vesz.

Fogathajtó szakosztály

1998-ban 25 taggal megalakult a Sportegyesületen belül a lovas szakosztály, melynek jelenleg fogathajtó szakága működik. Bolfán Csaba halála után Molnár János lett a Szakosztály

Elnöke és Vámos Tibor a technikai vezető. 1999-ben megtartott amatőr meghívásos akadályhajtó versenyével kezdetét vette a faluban a lovas élet kibontakozása, mely a lakosság körében is nagy sikert aratott. 2009-ben a 10. Jubileumi Lukácsházi Lovas napokat rendezte meg a szervező bizottság! Molnár Zsolt fogathajtó aktív versenyzője a szakosztálynak, aki az elmúlt évtizedben 4x Felső-dunántúli Regionális Bajnokság győztese lett, valamint az országos Fogathajtó Magyar Derby II. helyezette. Éveken keresztül országos bajnokság legjobb 20 versenyzője között volt. A fogathajtó verseny helyben megszűnt. Ma a szakosztály tagjai „C” kategóriás versenyeken indulnak.

Szabadidős Sakk szakosztály

Az 1950-es és 1980-as évek között már jelentősebb sakkélet működött a településen. 1993-tól rendeznek újra minden évben sakkbajnokságot. A falunapon villámsakkot szerveznek. 2019-től már a Dr Tolnay Sándor Általános Iskolában szakköri sakkoktatás folyik közel 20 gyerek részvételével. Megrendezik a Kistelepülések Vas Megyei Sakk versenyét. Részt vesznek a megyei 2. osztályú sakkversenyen, Országos Villámsakk Bajnokságon.

10.2. Postakocsi Lukácsháza Teke Sportgyesület

A település legfiatalabb egyesülete. 2019 évben alakult meg 10 taggal. Pálya híján Perenyében, Salköveskúton amatőr versenyeken indulnak a tekét szerető sportemberek. Az egyesület 2020-ban tervezi, hogy szervezett bajnokságban indul.

10.3. Sporthorgászat

Gyöngyös patak Lukácsházi szakaszán és az Abért-tavakban van lehetőség a sporthorgászatra. Kezelője a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége. Halfélék: ponty, amur, domolykó, süllő, balin, fenékjáró küllő, sujtásos kűsz, kűsz és egyéb keszgefélék. A Gyöngyöspatak ezen szakasza nemzetközi pisztrángozásra alkalmas terület!

10.4. Egyéb sportfoglalkozások

A településen több sportolási lehetőség van. Évente többször asztaltenisz és tollaslabda bajnokságokat is szerveznek. A Községi Házban hetente szervezett és igen közkedvelt ET-KA-Jóga mellett választhatják a nők a Csuahajja zenés tornát is. Pályázati forrásból 2019-ben a „B” típusú Nemzeti Sport Park került kialakításra a Nagycsömötei utcai játszótér mögött.

11. Lukácsházi gyöngyszemek – A lukácsházi közösség megtartói

11.1. Községi Ház

Méltán lehet mondani, hogy az évente közel 40 települési programot szervező Községi Ház a település kulturális központja. A teljesen felújított épületben megszépült a nagyterem, hőszigetelték az épület falait, nyílászárókat cseréltek, korszerűsítették a fűtésrendszert, napelemeket helyeztek el a tetőn. Rendelkezésre áll itt könyvtár, informatikai terem, klubhelyiség, és biztosított az informatikai és technikai háttér is. A községi rendezvények,

kiállítások mellett igen aktív civil szervezetek, működő klubok és csoportok érzik magukénak a Községi Házat.

11.1.1. Lukácsházi Nyugdijas klub

Népszerűbb nevén LÖTYE, azaz Lukácsházi Öreg Tyúkok Egyesülete. A Községi Házban működő klub vezetője Albert Józsefné. A klub összefogja a hagyományokat, régi kézimunkákat gyakorló idősebb falubelieket. Rendszeresen részt vesznek a települési programokban és azok szervezésében, kézimunkáikból kiállításokat szerveznek. Kirándulnak, segítik egymást.

11.1.2. Lukácsházi Pöttöm Lurkók Ficánkolója

Babaringató várja a gyerekeket 3 hónapostól 3 éves korig. Ezeken az alkalmakon a szülőkkel közösen énekelnek, mondókáznak, amiket mozgások követnek. Az éneklést, ritmust magyar dob segíti. Rendszerek programjaik és hagyományos rendezvényeik lehetőséget nyújtanak a kisgyermekes szülők találkozására, közösség építésére is.

11.1.3. DERŰ Néptánc csoport

A lukácsházi és gyöngyösfalusi lakosokból álló csoport létszáma jelenleg 16 fő. Repertoárjuk színes, fellépőruháikat részben saját forrásból, részben önkormányzati segítséggel szerezték be. Különböző táncaikkal nagyon szívesen lépnek fel települési és térségi rendezvényeken.

11.1.4. Színjátszó csoport

Lukácsházának már a 70-es években is volt színjátszótársulata. Ezt a hagyományt 2014-ben a nyugdijas klub aktív tagjai felelevenítették. Nagy lelkesedéssel készülnek fellépéseikre, jelmezeiket, a díszletet maguk készítik. Állandó fellépési alkalom az Idősek Napja, továbbá a Lukácsházán 2017-ben életre hívott Lukácsházi Színjátszó Találkozó. Vezetőjük Németh Lászlóné Lukácsházának a 70-es években is volt színjátszótársulata.

11.2. Borbarát Hölgyek Lukácsházi Egyesülete

2004-ben 15 fővel megalakult a Borbarát Hölgyek Lukácsházi Egyesülete a helyi bor-kultúra népszerűsítésére, helyi programok, rendezvényeken való részvételre – utánpótlásuk megoldott. Több saját szervezésű programjuk van, melyen saját egyenruhában vesznek részt. A Pincés-kemencés napok őszi barangoló, az Újbor dícsérete (Lucanap), a Falunapi Borparádé mind-mind segítségükkel kerül megrendezésre, de a böllerverseny, vagy a gyermeknap sem telik el részvételük nélkül. Rendszeresen látogatnak Rezibe, Mesteribe társszervezeteikhez, illetve egyéb települések borversenyeire zsűrizni.

11.3. SCHOTT Lukácsháza Sportegyesület

A sportéletnek Lukácsházán 1925-től komoly hagyományai voltak. Évente rendeztek sportnapokat leventecsapatok között Kőszegen. Ezeken Lukácsháza, Nagycsömöte, Kőszegszerdahely, Gencs, Herény községek is részt vettek. A Lukácsháziak akadályfutásban, lövészetben értek el kimagasló eredményeket. A községek közötti sportversenyeket évente kétszer rendezték meg. A sportszámok közül kiemelkedett a váltó stafétafutást, mely a lukácsházi templomtól a Gencsapáti templomig tartott. Ezt a versenyt többször megnyerték a lukácsháziak. A levente foglalkozások keretében ismerkedtek meg a futballjátékkal is.

60 éves a helyi sportegyesület 3 szakosztállyal: futball, lovaglás, sakk (tavaly indult az iskolai sakkszakkör). Kiemelt a gyermek-tömegsport, teke, élénk az asztalitenisz, tollaslabda, rendszeresen rendeznek bajnokságokat, melyek összehozzák a különféle sportok iránt érdeklődő közönséget. A fogathajtók rendszeresen részt vesznek a település rendezvényein. (szüret, újév köszöntő, hegybejárás stb.) Jótékonyági focitornát, sportbált is rendeznek.

11.4. Lukács-házi Boszorkányok Egyesülete

Az egyik legfiatalabb civil szervezet 2014-ben alakult 14 fővel. Célja a közösség erősítése, rendezvények és jótékonyági akciók szervezése, szociális-egészségügyi szemléletformálás. Állandó programjaik a Baba-ringató, Vöröskeresztes tanfolyam, Karácsonyi jótékonyági süteményosztás (évente több mint 160 csomagot állítanak összeg saját maguk sütötte süteményekből, és ezeket helyi önkéntes fiatalok juttatják el Lukácsháza idős polgárai részére), karácsonyi és húsvéti kézműves foglalkozás, Gyermeknap. Szerveztek már családi elsősegélynyújtást, de adományt gyűjtöttek például defibrillátor beszerzésére is. Állandó partnerei a helyi rendezvényeknek, és a szomszédos település civil programjainak.

11.5. Gyöngyös-Pinka-Répcse Menti Polgári Egylet

2014-ben, a megszűnt Európai Borlovagrend kőszegi legátusának 22 volt tagja által lett megalapítva azért, hogy a baráti társaság együtt maradjon (jelenlegi taglétszám 53 fő). Évi 8-10 alkalommal megtartott összejövetelekkel lehetőséget adnak a térség gazdasági, kulturális életének megismerésére, a szabadidő hasznos, tartalmas eltöltésére. Kiemelt feladatuk a térség gasztronómiájának, szőlő és borkultúrájának népszerűsítése. Ezt programokon, rendezvényeken teszik meg, ahol a jótékonykodást is felvállalják.

11.6. Lukácsházi Polgárőr Egyesület

Az egyesület 7 aktív taggal munkálkodik céljainak elérése érdekében. Sajnos probléma, hogy létszámhiánnyal küzdenek. A települési rendezvényeken vállalnak feladatokat.

11.7. Utiro Térségfejlesztő Egyesület

Az UTIRO (Utak az Írott-kő Oldalában) Térségfejlesztő Egyesületet és a Nyugat Kapuja Helyi Akció Csoportot (HACS) 30 település önkormányzata, vállalkozói, civil szervezetei hívták életre a LEADER térség vidékfejlesztésének előmozdítására. Az egyesület feladatának érzi a mikrotérség valamennyi szervezetének, vállalkozásának, önkormányzatának, érdekeinek

képviselőt, és aktívan közreműködik az Európai Unió, a regionális, bilaterális projektek megvalósításában.

11.8. Gyöngyház Óvoda, Bölcsőde és Konyha

2014 évben pályázati forrásnak köszönhetően átadásra került a 4 csoportos Óvoda és Konyha. 7 település gyermekei járnak ide és saját konyháról történik az étkeztetés. Az intézmény látja el az iskolai gyermekétkeztetést és a szociális étkeztetést. 2018. január 1-től az intézmény Bölcsődével bővült. A neve: Gyöngyház Óvoda, Bölcsőde és Konyha. A meg-növekedett lehetőségeknek köszönhetően az óvoda előterében kiállításokat szervez. Két-évente versmondó versenyt szerveznek és fellépnek a település rendezvényein (Idősek napja, Falunap, Mindenki karácsonya, Szüreti felvonulás).

11.9. Dr. Tolnay Sándor Általános Iskola

1989-ben jött létre Gyöngyösfaluban az Általános Művelődési Központ, melynek alapintézményeként jött létre Gyöngyösfalun a Dr. Tolnay Sándor Általános Iskola. Az intézmény őrzi és ápolja a hagyományokat, tevékenyen részt vesz a falvak életében. Az ünnepélyek mellett hagyományos nagyrendezvényeink: Tolnay sportnap, Művészetek napja, farsang, gyermeknap, családi szombatok. Tanulóik szerepelnek a Községi Ház rendezvényein, továbbá a natúrparki gyerek, ill diákprogramok állandó, nagyon aktív és sikeres szereplő, résztvevői, sokszor nyertesei. Az intézmény 2013-tól a Sárvári Tankerülethez tartozik.

11.10. Szent Márton kórus

A gyöngyösfalusi székhelyű kórus Lukácsházán is tevékenykedik. 1998-ban hittanos és misére járó diákokból megújították a templomi kóruséneklést, gitáros énekkarként működtek, 2001-ben gyöngyösfalui és lukácsházi lakosokból újjá szerveződtek. A kórus jelenlegi karnagya 2007 óta Simkó Zsuzsa nyugalmazott zeneiskolai tanár, akinek vezetésével készülnek egyházi szolgálatokra, közéleti, ünnepi és családi eseményekre. A Pünkösdi Dalostalálkozót és az Adventi Hangversenyt hagyományosan megrendezik, e mellett jeleskednek a helyi hagyományok ápolásában. A Szent Márton templom kórusa igazi közösség, Lukácsháza és Gyöngyösfalu önkormányzata támogatásában is részesül.

11.11. Testvértelépülési kapcsolat

Csíkkozmás testvérvárosi település (Románia, Hargita megye), Csíkszeredától 20 km-re délkeletre a Kozmás és a Nyerges-patak mellett fekszik. A 2015-ös kapcsolatfelvétel óta erős kulturális kapcsolat van a két település között.

Az anyag szövegét összeállította: Somogyi Györgyné

